

Перспективи подальших досліджень. Метою наших подальших досліджень є вивчення впливу досліджуваних інсектоакарицидів на морфологічні та біохімічні показники хворої птиці.

Список використаної літератури:

1. Арестов О. А. Ектопаразити курей / О. А. Арестов, М. В. Шустрова, М. В. Розовенко // Ветеринарія. – 1998. – № 10. – С. 33–35.
2. Березовский А. В. Современные лекарственные средства фармакокоррекции и химиопрофилактики животных / А. В. Березовский, А. И. Поживил, А. Н. Шевченко. – Киев, 2007. – 240 с.
3. Богач М. В. Вплив інсектоакарицидних препаратів на показники загальної резистентності птиці за малофагозної інвазії / М. В. Богач, І. Ю. Пірожак, О. О. Міщенко // Аграрний вісник Причорномор'я. – Одеса, 2011. – Вип. 59. – С. 320-322.
4. Вержиховський О. Епізоотичний стан птахівництва в Україні / О. Вержиховський, Ю. Колос, В. Титаренко, В. Стець // Ветеринарна медицина України. – 2007. – № 6. – С. 8–10.
5. Клиническая лабораторная диагностика в ветеринарии: – справочное издание / И. П. Кондрахин, Н. В. Курилов, А. Г. Малахов [и др.]. – М.: Агропромиздат, 1985. – 287 с.
6. Лабораторные методы исследования в клинике: – справочник / В. В. Меньшиков, Л. Н. Делекторская, Р. Р. Золотницкая [и др.]. – М.: Медицина, 1987. – 368 с.

Киселева Л.Ю. ЭФЕКТИВНОСТЬ ТЕПАРЕТВНИЧЕСКИХ СРЕДСТВ ПРИ МАЛОФАГОЗЕ КУР

В статье освещены результаты экспериментальных исследований определения терапевтической эффективности инсектоакарицидов (бровермектин-гранулят, эктосан-пудра, эктоцид, пулярил) отечественного и зарубежного производства при маллофагозах кур. Исследования проведены на базе единичного сельского хозяйства Пирятинского района. Доказана высокая экстенс- и интенсэфективность бровермектин-гранулята (100%). Эктосан-пудра вызывает высокий инсектицидный эффект (80%) в первые дни после обработки птицы (4 сутки), в дальнейшем происходит реинвазия.

Ключевые слова: куры, маллофаги, инсектициды, интенсэфективность, экстенсэфективность.

Kiseleva L.Y. EFFECACY OF THE TERAPEUTICAL PRODCUTS DURIGN MALOFAGOSIS IN CHICKEN

In the article the results of experimental studies determining the therapeutic efficacy insektoakarycyd's (brovermektyн-granules, powder ektosan, ektocyd, pulyaryl) domestic and foreign production by Mallophags of chickens. Research conducted at the sole agricultural Pyriatyn area. Proved highly ekstens- and intens-efficacy brovermektyн-granules (100%). Ektosan powder is high insecticidal effect (80%) in the first days after treatment birds (4 days), in the future is reinvasion.

Keywords: chickens, Mallophags, insecticides, intens-efficacy, ekstens-efficacy.

Рецензент: д.вет.н., професор Березовський А.В.

Дата надходження до редакції: 24.12.2013 р.

УДК 619:616.34-008.89

ДІАГНОСТИКА ТА ЛІКУВАННЯ ЗА ГІСТОМОНОЗУ ІНДИКІВ В ПРИСАДИБНИХ ГОСПОДАРСТВАХ

О. С. Панасенко, к.вет.н., в.о. доцента,

В. І. Рисований, к. вет.н.,

Ю. В. Негреба, ст. викладач.

Сумський національний аграрний університет

Встановлено, що гістомоноз реєструвався у 82% обстежених індиків з присадибних господарств Сумської області і в більшості випадків клінічно проявлявся виснаженням птиці, відставанням у рості, анемічністю шкіри голови. При патологоанатомічному розтині спостерігали некротично - проліферативні вогнища в печінці, тифліті, перитонізі.

Індивідуальне задавання метронідазолу за гістомонозу індиків покращує терапевтичний ефект на 6,7% в порівнянні з задаванням цього препарату груповим методом.

Критичними періодами в розвитку спалахів гістомонозу є перший місяць життя індиків в стаціонарно неблагополучних господарствах та 2-3 місяць життя, в період вигону на пасовища, у відносно благополучних господарствах.

Постановка проблеми. Промислове птахівництво в Україні розвивається швидкими темпами. Однією з галузей птахівництва, що почала швидко розвиватися як в присадибних господар-

ствах так і в промислових є індиківництво, що можна пояснити завезенням на територію України скороспілих високопродуктивних м'ясних кросів індиків із-за кордону. Останні статистичні дані свідчать про незначне відставання валового продукту птахівництва в присадибних господарствах по відношенню до промислових птахофабрик. Часто птахофабрики межують з селянськими присадибними господарствами з різною технологією утримання домашньої птиці. Розведення індиків нових селекційних кросів дає можливість в короткий термін отримати значну кількість цінного м'яса при мінімальних затратах праці і кормів на одиницю продукції, що було неможливо при використанні класичних порід індиків. Але розведення високопродуктивних кросів індиків, особливо в присадибних господарствах, зіштовхнулось з проблемою надзвичайної чутливості до бактеріальних і особливо паразитарних контамінантів індиків, чутливість до яких у аборигенних порід була помірною і завдавала незначних збитків. Одним із таких паразитарних захворювань є гістомоноз (чорна голова), який за даними наших досліджень викликає падіж до 90% індиків високопродуктивних кросів віком 1-3 місяці при відсутності вчасної та ефективної терапії.

Зв'язок проблеми із важливими науковими чи практичними завданнями. Дані дослідження були складовою частиною Міждержавної науково – технічної програми «Удосконалити існуючі і розробити нові методи і технології діагностики інвазійних хвороб, лікування тварин і профілактики для отримання продукції і сировини тваринного походження високої санітарної якості та збереження екологічної безпеки» (2010 – 2015 рр.) № державної реєстрації 0110U007847.

Аналіз досліджень та публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Аналізуючи дані останніх публікацій щодо розвитку індиківництва особливо в присадибних господарствах України доведено, що розвиток даної галузі птахівництва суттєво стримують інвазійні хвороби, які набули значного поширення і завдають економічних збитків [1].

Статистичні дані свідчать, що в Україні більше 90,0 % поголів'я індиків утримують в присадибних, приватних та фермерських господарствах. Важливим є те, що індиків користуються вигульними майданчиками та пасовищами, на яких спільно утримується птиця різних вікових та видових категорій. Контакт з іншою домашньою і дикою птицею призводить до значного поширення інвазійних хвороб [2, 5].

При вивченні випадків падежу серед індиків встановлено домінуючу роль в розвитку патологоанатомічних змін як наслідку смерті індиків це гістомонади, а також гельмінти: *Echinostoma revolutum*, *Raillietina cesticius*, *Raillietina tetragona*, *Ascaridia galli*, *Ascaridia dissimilis*, *Heterakis galli-*

parum, *Capillaria obsignata*. Аналізуючи літературні джерела, з'ясовано, що більше 60,0 % індиків було інвазовано гістомонадами [8, 9, 10]. За даними деяких авторів, зокрема М.В. Богача (2010 р.) окремі гельмінтози, ускладнені збудниками протозоозів (гістомонадами і еймеріями) спричинюють загибель до 90% індиків [1, 3]. Лікування птиці хворої на гістомоноз має ряд проблем, пов'язаних безпосередньо з задаванням препаратів при відсутності апетиту [4].

Гістомоноз (інфекційний ентерогепатит, тифлогепатит, Black-head – «чорна голова», Liver Rot – гниття печінки) – протозойне захворювання індиків, гусей, качок, курей, цесарок, перепілок, павичів, фазанів, диких птахів, яке досить поширене на території України. Найбільш сприятливим до гістомонозу є молодняк індиків з 2-денного до 2-3 місячного віку [2].

Матеріал і методи. У випадках падежу індиків проводились виїзди в присадибні господарства для визначення причин загибелі з подальшою розробкою схем лікування індиків та профілактики виявлених хвороб. Метою нашої роботи було вивчити терапевтичний ефект препарату метронідазол або його комерційних аналогів для індиків віком від 1 до 6 місяців при спільному утриманні в приватних господарствах Сумської області. Методом неповного гельмінтологічного розтину за К.І. Скрябіним було досліджено 20 індиків. Спостереження велись за окремими групами індиків з різних присадибних господарств, загальною чисельністю близько 120 голів. Для лікування індиків хворих на гістомоноз ми використовували таблетований препарат трихопол (діюча речовина метронідазол) з розрахунку 250 мг (1 таблетка) на 10 кг маси тіла протягом 5 діб індивідуально примусово кожному індику та порошкову форму метронідазолу (1,5-3 г. на 10 кг) груповим методом з кормом. В досліді ми перевірили ефективність застосування препаратів метронідазолу індивідуальним та груповим методом.

Результати досліджень. При обстеженні загального поголів'я індиків гістомоноз виявили у 82 % птиці. При патологоанатомічному дослідженні 20 трупів індиків було виявлено їх виснаження, відставання в рості, дрябність скелетних м'язів, анемічність шкіри голови (рис.2), зрідка виявляли потемніння голови, некротично-проліферативні вогнища в печінці (рис.3), у деяких індиків відмічали перфорацію сліпих кишок з розвитком перитоніту. У абсолютній більшості трупів індиків виявляли в 2-6 разів збільшення об'єму сліпих кишок, стінка їх була нерівномірно потовщена, щільна іноді з нашаруваннями фібрину (рис.1,4). Серозна оболонка була сірого кольору, кровоносні судини переповнені кров'ю. Просвіт кишечника заповнений сироподібною масою, яка легко відділялася від стінки кишок і мала неприємний запах. (рис. 1).

Рис. 1. Потовщення стінки сліпої кишки

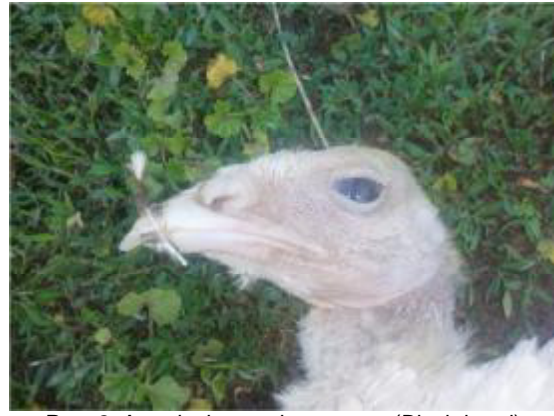

Рис. 2. Анемічність шкіри голови (Black-head)

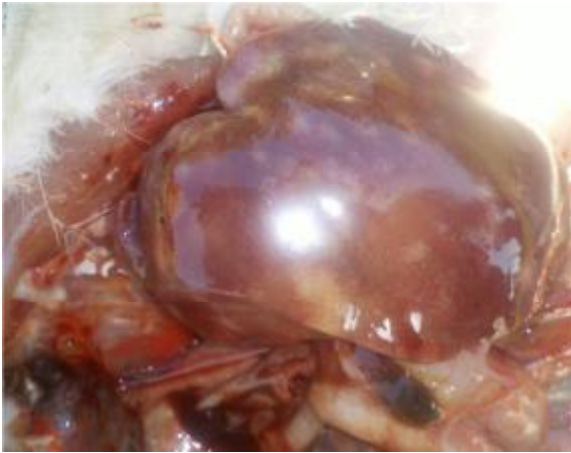

Рис. 3. Некротично - проліферативні вогнища в печінці.

Рис. 4. Катарально-геморагічне запалення сліпих кишок при гострій формі гістомонозу.

При дослідженні слизових оболонок виявляли грудочки фібрину. У 5 % трупів виявляли вразки діаметром до 6 мм і перфорацію стінки кишечника та розвиток фібринозного перитоніту. У 72,0 % трупів індиків печінка була збільшена в 1,5 – 2 рази, гіперемійована, темно-бурого кольору, дряблї консистенції (рис. 3). При розрізі в паренхімі печінки виявляли сіро-білого кольору множинні вузлики, розміром від просяного зерна до лісового горіха. Ці вузлики мали чіткі межі між здоровою частиною печінки і дещо виступали на поверхні капсули, в деяких місцях вони глибоко проникали в паренхіму печінки. На розтині структура печінки волога, салоподібна блідо-коричневого кольору з жовтуватим відтінком.

При дослідженні мазків – відбитків з сліпих кишок, фарбованих за методом Романовського виявляли гістомонад розміром 12x15x21 мкм, які мали 1-4 джгутики. В мазках ядро і джгутики набували червоного кольору, а цитоплазма – блакитного.

Використання методу групового профілактичного згодовування протипаразитарних препаратів себе не виправдало, оскільки спалах гістомонозу неможливо передбачити. Також при виникненні даного захворювання клінічні ознаки розвиваються швидко, хвора птиця майже відмовляється від корму, а зволікання на 1-2 дні з лікуванням часто закінчується загибеллю.

В кожному окремому випадку лікування індиків хворих на гістомоноз розпочинали при виникненні характерних для захворювання ознак. В деяких господарствах ми спостерігали прояв симптомів гістомонозу вже на першому місяці життя індиків із року в рік, а в інших на 2-3 місяцях життя, що говорить про стаціонарність захворювання в одних господарствах і про занесення гістомонад в інші господарства переважно під час вигону індиків на громадські вигули, на яких випасається птиця різноманітна як в віковому, так і у видовому відношенні, де можливий масовий контакт з дикою і синантропною птицею.

Результати дослідів по лікуванню гістомонозу індиків наведені в таблиці (n=120)

Метод задавання метронідазолу	Кількість днів спостереження	Загинуло		Одужало	
		гол.	%	гол.	%
індивідуальний	5	13	10,8	107	89,2
груповий	5	21	17,5	99	82,5

Таким чином, більш ефективним методом лікування індиків хворих на гістомоноз в присадибних господарствах виявився індивідуальний.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Гістомоноз реєструвався у 82% обстежених індиків з присадибних господарств Сумської області і в більшості випадків клінічно проявлявся виснаженням птиці, відставанням у рості, анемічністю шкіри голови, зрідка виявляли потемнінням голови. При патологоанатомічному розтині реєстрували некротично - проліферативні вогнища в печінці, у деяких індиків відмічали перфорацію сліпих кишок з розвитком перитоніту. У абсолютній більшості трупів індиків виявляли в

2-6 разів збільшення об'єму сліпих кишок, стінка їх була нерівномірно потовщена, щільна. Просвіт кишечника заповнений смердючою сироподібною масою, яка легко відділялася від стінки кишок.

З лікувальною метою ми рекомендуємо застосовувати препарати метронідазолу, у випадку спалаху гістомонозу, індивідуально, оскільки це покращує терапевтичний ефект на 6,7 % в порівнянні з груповим методом.

Критичними періодами в розвитку спалахів гістомонозу є перший місяць життя індиків в стаціонарно неблагополучних господарствах та 2-3 місяць життя, в період вигону на пасовища, у відносно благополучних.

Список використаної літератури:

1. Богач В.М. Кишкові інвазії індиків (поширення, діагностика, патогенез, профілактика): дис. ... доктора вет. наук: 16.00.11./ В.М. Богач. – Х., 2008. – 398 с.
2. Індики та їх хвороби: [монографія]/ М.В. Богач. – Одеса: Астропринт, 2010. – 244 с.
3. Кириченко В.П. Эпизоотология гистомоноза индеек и разработка мер борьбы с этим заболеванием в хозяйствах Ростовской области: автореф. дис. на соискание уч. степени канд. вет. наук: спец. – Персиановка, 1972. – 20 с.
4. Кожоков М.К. К вопросу гельминтофауны домашних птиц Центрального Кавказа / М.К. Кожоков., В.М. Тисленко, Р.Х. Тупуков, А.М. Алабов, З.Х. Сабанчиев// Матер. докл. науч. конф. «Теория и практика борьбы с паразитарными болезнями». М., 2003. – Вып.4. – С. 195-197.
5. Наливайко Л.І. Нейсеріоз сільськогосподарської птиці: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра вет.наук: 16.00.03. / Л.І. Наливайко. – Х., 2007. – 41 с.
6. Рожкова И.Ю. Паразитофауна синантропных птиц на птицефабриках Нечерноземья РФ./ И.Ю. Рожкова// Матер. докл. науч. конф. «Теория и практика борьбы с паразитарными болезнями». М., 2003. – Вып.4. – С. 344-345.
7. Сагитова А.С. Изучение сравнительной эффективности препаратов при гистомонозе гусей / А.С. Сагитова // Матер. докл. науч. конф. «Теория и практика борьбы с паразитарными болезнями». М., 2004. – Вып.5. – С.339-341.
8. Сагитова А.С. Патоморфологические изменения в кишечнике и печени гусей при гистомонозе / А.С. Сагитова// Матер. докл. науч. конф. «Теория и практика борьбы с паразитарными болезнями». М., 2005. – Вып.6. – С.313-315.
9. Хазиев Г.З. Инвазионные болезни индеек и их профилактика/ Г.З. Хазиев, А.С.Сагитова// Матер. докл. науч. конф. «Теория и практика борьбы с паразитарными болезнями». М., 2009. – Вып.10. – С.401-403.
10. Хазиев Х.З. Диагностика ассоциативных паразитозов кур / Г.З. Хазиев, А.С. Сагитова, И.А. Мухаметшин// Матер. докл. науч. конф. «Теория и практика борьбы с паразитарными болезнями». М., 2003. – Вып.4. – С. 468-469.

Панасенко А.С., Рисованый В. И., Негреба Ю. В. ДИАГНОСТИКА И ЛЕЧЕНИЕ ПРИ ГИСТОМОНОЗЕ ИНДЮКОВ В ПРИУСАДЕБНЫХ ХОЗЯЙСТВАХ

Установлено, что гистомоноз регистрировался у 82% обследованных индюков с приусадебных хозяйств Сумской области и в большинстве случаев клинически проявлялся истощением птицы, отставанием в росте, анемичностью кожи головы. При патологоанатомическом вскрытии наблюдали некротически - пролиферативные очаги в печени, тифлит, перитонит. Индивидуальное скормливание метронидазола при гистомонозе индюков улучшает терапевтический эффект на 6,7 % по сравнению с использованием этого препарата групповым методом .

Критическими периодами в развитии вспышек гистомоноза является первый месяц жизни индеек в стационарно неблагополучных хозяйствах и 2-3 месяц жизни, в период выгона на пастбища, в относительно благополучных хозяйствах .

Panasenko O.S., Risovanyi V. I., Negreba U.V. DIAGNOSTICS AND TREATMENT AT BLACKHEAD OF TURKEY-COCKS IN FARMLAND ECONOMIES

Established that histomonoz recorded in 82 % of patients turkeys from private households Sumy region and in most cases are clinically manifested depletion birds, retarded growth, anemichnistyu scalp. Autopsy manifested necrotic- proliferative foci in the liver, typhlitis , peritonitis .Individual asking metronidazole im-

proves the therapeutic effect of 6.7 % compared with the group method . Critical period in the development of outbreaks histomonozu is the first month of life in turkey permanently disadvantaged households and 2-3 months of life, during the pasture to pasture, in a relatively affluent .

Рецензент: д.вет.н., професор Березовський А.В.

Дата надходження до редакції: 12.01.2014 р.

УДК 619:576.89; 619:616.995.1

СМЕШАННЫЕ ИНВАЗИИ ГУСЕЙ В АЗЕРБАЙДЖАНЕ

З. Т. Агаева, диссертант, Азербайджанский научно-исследовательский ветеринарный институт

В статье излагается изучение ассоциативных заражений гусей в частных хозяйствах Шамкирского района Азербайджанской Республики. В результате проведенных копрологических исследований и гельминтологических вскрытий определена экстенсивность и интенсивность смешанного заражения гусей гангулетеракидозом, капилляриозом, амидостоматозом, ехиностоматозом и эймериозом.

Ключевые слова: гусь, смешанная инвазия, паразит, заражение, копрологическое исследование.

В настоящее время, в ходе проводимой аграрной реформы, в области сельского хозяйства произошли существенные изменения. Преобладающей формой стали новые сельскохозяйственные предприятия, фермы, подсобные хозяйства и т. д. Доля государственного сектора в настоящее время в аграрной экономике резко сократилась. Созданы и функционируют многочисленные крестьянские (фермерские) хозяйства. Возросло значение личного подсобного хозяйства в области птицеводства, в которых значительное развитие получило гусеводство. Гусеводство – это одно из выгодных отраслей птицеводства, развивающаяся по трем направлениям: производство мяса, жирной гусятины печени и производство перопухового сырья [3].

По быстроте роста и мясной скороспелости домашние гуси (*Anser anser domesticus*) занимают первое место среди сельскохозяйственных птиц. Эти биологические особенности позволяют выращивать гусей, как на крупных специализированных фермах, так и в личных приусадебных хозяйствах.

Благоприятные климатикогеографические условия Азербайджана, наличие большого количества водоемов, пойменных лугов, способствуют успешному содержанию стада гусей [1]. Большой ущерб хозяйствам причиняет ежегодная гибель значительного количества молодняка от различных заболеваний, в том числе от инвазионных. Использование этими водоплавающими птицами водоемов, где обитают различные беспозвоночные (моллюски, рачки и др.) способствует зараженности их различными гельминтами. Зараженность гусей гельминтами встречается как в форме моно - так и в форме смешанной инвазии [5,6].

Широкое распространение смешанной инвазии среди гусей обуславливается недостаточной изученностью и разработкой лечебно-профилактических мер против этих инвазий

[2,4,7].

Оздоровление хозяйств от ассоциативных инвазий и предохранение гусей от заражений различными гельминтами является актуальной задачей. С целью изучения распространения смешанных инвазий, определения их экстенсивности и интенсивности, нами были проведены исследования в частных птицеводческих хозяйствах по выращиванию гусей.

Материалы и методы исследований.

Исследования проведены в 2012-2013 гг. в лаборатории паразитологии Азербайджанского Научно-Исследовательского Ветеринарного института на основании материалов, доставленных из двух частных хозяйств Шамкирского района, где содержалось стадо гусей.

В первом хозяйстве с целью изучения распространения ассоциации кишечных паразитов гусей взяты пробы помета от птиц в возрасте от 6 месяцев до года, в количестве 60 экземпляров. В результате гельминтооовоскопических исследований было выявлено зараженность гусей различными инвазионными заболеваниями.

Изучение смешанных инвазий проводилось и во втором хозяйстве Шамкирского района. При этом брались пробы помета от 100 голов гусей, в возрасте 3, 6, 9 месяцев и одного года. Собранный материал был доставлен в лабораторию и проводилось исследование на наличие яиц гельминтов по методике Фюллеборна. Пробы пометов от каждой птицы в отдельности, весом 1 г заливали в ступке 3-5 мл насыщенного раствора хлористого натрия, тщательно размешивали пестиком и по мере размешивания добавляли раствор соли порциями, доводя объем до 15 мл. Затем процеживали через сито в чистый стакан и отстаивали в течение 40 минут. Яйца гельминтов всплывали и концентрировались на поверхности насыщенного раствора поваренной соли. Затем прикосновением металлической петлей к разным местам поверхностной пленки снимали три капли